

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра загальної і клінічної фармакології та фармакогнозії

**Силабус навчальної дисципліни
«Побічна дія ліків»**

Обсяг навчальної медицини	Загальна кількість годин на дисципліну: 90 годин, 3,0 кредити.
Дні, час, місце проведення навчальної дисципліни	За розкладом занять. Кафедра загальної і клінічної фармакології та фармакогнозії. м. Одеса, вул. Ольгіївська, 4
Викладач (-і):	Рожковський Я. В. завідувач кафедри, д. м. н., професор; Кресюн В. Й. д. м. н., професор; Антоненко П.Б. д. м. н., професор ; Стречень С.Б. к. м. н. доцент; Лобашова К.Г. к.м.н., доцент; Шемонаєва К. Ф., к.м.н., доцент; Остапчук К. В. к.м.н., старший викладач; Антоненко К.О. к.б.н., асистент; Аль-Надаві Н. Д., асистент.
Контактна інформація	Довідки за телефонами: Шевеленкова Алла Володимирівна 097-27-65-754 Гарбуз Галина Володимирівна, Боброва Вікторія Миколаївна лаборанти кафедри 728-54-74 E-mail: Шевеленкова Алла Володимирівна: alla.shevelenkova@onmedu.edu.ua Очні консультації: з 14.00 до 17.00 кожного четверга, з 9.00 до 14.00 кожної суботи Онлайн - консультації: з 16.00 до 18.00 кожного четверга, з 9.00 до 14.00 кожної суботи. Посилання на онлайн - консультацію надається кожній групі під час занять окремо.

КОМУНІКАЦІЯ

Комунікація зі здобувачами буде здійснюватися аудиторно (очно).

Під час дистанційного навчання комунікація здійснюється через платформу Microsoft Teams, а також через листування електронною поштою, месенджери Viber (через створені у Viber групи для кожної групи, окремо через старосту групи).

АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Предметом вивчення дисципліни - характерні побічні реакції лікарських засобів, що використовуються у звичайних дозах для профілактики, діагностики та лікування захворювань: механізми розвитку, типові прояви, заходи профілактики та допомоги.

Мета дисципліни: формування у здобувачів теоретичних знань, вмінь та набуття практичних навичок щодо основних принципів обґрунтування раціонального й безпечного для здоров'я людини застосування лікарських засобів з урахуванням розвитку можливих побічних ефектів. Досягнення мети дозволить підготувати здобувачів до практичної діяльності, якісного виконання функціональних обов'язків, пов'язаних з раціональним вибором та користуванням лікарських препаратів для лікування та профілактики захворювань, що сприятиме зменшенню частоти розвитку побічних реакцій.

Завдання дисципліни: надання здобувачам теоретичних знань щодо визначення

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра загальної і клінічної фармакології та фармакогнозії

основних видів, причин, механізмів розвитку, ймовірного перебігу, клінічних проявів можливої побічної дії, симптомів передозування ліків, отруєнь лікарськими засобами та шляхів попередження й корекції побічних ефектів при призначенні лікарських препаратів; прогнозування взаємодії між лікарськими засобами, оцінювання співвідношення ризик/користь при застосуванні лікарських препаратів різних фармакологічних груп.

Очікувані результати:

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен:

Знати:

- Фармнагляд. Методи роботи з автоматизованою інформаційною системою з фармаконагляду. Основи законодавства України про лікарські засоби.
- Класифікацію та механізми виникнення побічних ефектів.
- Методи оцінки ефективності та безпеки фармакотерапії.
- Методи та шляхи попередження появи побічних ефектів.
- Правила раціонального використання кожної групи лікарських засобів.
- Побічні ефекти, що виникають при застосуванні лікарських засобів, що впливають на ЦНС та вегетативну нервову систему, серцево-судинну систему, ендокринну систему та систему крові, імунітет, антимікробних засобів.
- Шляхи та методи надання допомоги при передозуванні лікарських засобів.

Вміти:

- Оцінювати співвідношення ризик/користь для лікарських препаратів.
- Обирати безпечну фармакологічну терапію під час вагітності, дітям та особам похилого віку.
- Розпізнавати картину отруєння лікарськими препаратами з різних груп та призначати відповідну фармакотерапію отруєння.
- Обирати раціональні та ефективні шляхи попередження та методи надання допомоги при виникненні побічних ефектів.
- Подавати повідомлення про отримані побічні ефекти лікарських засобів.
- Набути навички роботи з автоматизованою інформаційною системою з фармаконагляду.
- Вивчити джерела інформації у фармаконагляді, засобів комунікації та взаємозв'язку із питаннями громадського здоров'я.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Форми і методи навчання:

Дисципліна буде викладатися у формі семінарських занять та організації самостійної роботи здобувача.

Семінарські заняття: словесні методи: бесіда, пояснення, дискусія, обговорення проблемних ситуацій; наочні методи: ілюстрація (у тому числі мультимедійні презентації); практичні методи: виконання тестових завдань, вирішення ситуаційних завдань.

Самостійна робота: самостійна робота з рекомендованою основною та додатковою літературою, з електронними інформаційними ресурсами, підготовка до практичних занять; самостійне виконання індивідуального завдання, підготовка презентації для захисту

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра загальної і клінічної фармакології та фармакогнозії

індивідуального завдання.

Зміст навчальної дисципліни

- Тема 1. Основи раціональної фармакотерапії. Порядок здійснення фармнагляду в Україні. Основні методи попередження побічної дії лікарських засобів.
- Тема 2. Побічна дія лікарських засобів, що впливають на вегетативну нервову систему.
- Тема 3. Побічні реакції лікарських засобів, що пригнічують та стимулюють ЦНС.
- Тема 4. Побічні реакції НПЗЗ та стероїдних протизапальних
- Тема 5. Побічні реакції засобів, що впливають на ССС (кардіотоніки, антиангінальні)
- Тема 6. Побічні реакції засобів, що впливають на ССС (засоби, що впливають на артеріальний тиск та мікроциркуляцію).
- Тема 7. Побічні реакції засобів, що впливають на ССС (діуретики, гіполіпідемічні засоби).
- Тема 8. Побічні реакції гормональних засобів.
- Тема 9. Побічні реакції вітамінних засобів та тих, що впливають на фосфорно-кальцієвий обмін та інші процеси метаболізму.
- Тема 10. Побічні реакції лікарських засобів, що впливають на систему крові.
- Тема 11. Побічні реакції лікарських засобів, що застосовуються в гастроентерології.
- Тема 12. Побічні реакції протиалергічних лікарських засобів.
- Тема 13. Побічні реакції антибактеріальних лікарських засобів.
- Тема 14. Медикаментозна алергія. Причини виникнення та методи профілактики.
- Тема 15. Виникнення побічних реакцій при взаємодії лікарських засобів. Несумісність препаратів, взаємодія з їжею.

Перелік рекомендованої літератури:

Основна:

1. Побічна дія ліків: підручник для студентів вищих закладів медичної освіти / І.Ф. Беленічев, Н.О. Горчакова, Н. В. Бухтіярова [та ін.]. – Вінниця : Нова книга, 2021. – 360с.
2. Фармакологія : підручник для студ. медичних та стоматологічних ф-тів вищих мед. навч. закладів України : вид. 4-е виправ. та переробл. / І.С.Чекман, В.М. Бобирьов, В.Й. Кресюн [та ін.]. – Вінниця : Нова книга, 2020. – 472 с.
3. Фармакологія : підручник для студ. медичних ф-тів вищих мед. навч. закладів України : вид. 4-е виправ. та переробл. / І.С. Чекман, В.Й. Кресюн, В.В. Годован [та ін.]. – Вінниця : Нова книга, 2017. – 784 с.
4. Фармакологія в рисунках і схемах : навч. посібник / В. В. Годован ; [за ред. В. Й. Кресюна] ; Одес. нац. мед. ун-т. Вінниця : Нова Книга, 2019. 462 с.
5. Лікарська рецептура зі загальною фармакологією : навч. посібник : 2-ге вид., переробл. і доповн. / В.Й. Кресюн, В.В. Годован . Одеса : Одес. нац. мед. ун-т, 2017. 280 с.

Інформаційні ресурси:

1. <http://moz.gov.ua>
2. «Державний реєстр лікарських засобів України» – Режим доступу:
3. <https://moz.gov.ua/derzhavnij-reestr-likarskih-zasobiv-ukraini>
4. АТС-класифікація – Режим доступу: <https://compendium.com.ua/uk/atc/>
5. Онлайн-платформа з протоколами на засадах доказової медицини – Режим доступу: <http://guidelines.moz.gov.ua/>
6. Екстрена медична допомога: догоспітальний етап. Новий клінічний протокол

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра загальної і клінічної фармакології та фармакогнозії

/ Наказ Міністерства охорони здоров'я України 05.06.2019 No 1269 – Режим доступу:

7. https://moz.gov.ua/uploads/2/12737-dn_20190605_1269_dod.pdf
8. Державний формуляр лікарських засобів 12-й випуск, 2020 р.: Режим доступу: <https://www.dec.gov.ua/materials/chinnij-vipusk-derzhavnogo-formulyara-likarskih-zasobiv/>
9. Державний Експертний Центр МОЗ України <http://www.dec.gov.ua/>
10. ДП "Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів" <http://sphu.org/>
11. Національна наукова медична бібліотека України <http://library.gov.ua/>
12. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського <http://www.nbuv.gov.ua/>
13. Ресурс з прогнозування міжлікарських взаємодій (заснован на інструкціях FDA, на англ.) URL: <http://www.drugs.com>
14. Ресурс-довідник лікарських засобів та прогнозування міжлікарських взаємодій (на англ.) URL: <http://www.medscape.org>

ОЦІНЮВАННЯ

Форми і методи поточного контролю: усний (опитування), тестування, оцінювання виконання практичних вправ, оцінювання комунікативних навичок, розв'язання ситуаційних клінічних завдань, оцінювання активності на занятті та самостійної роботи студентів.

Критерії поточного оцінювання на практичному занятті

Оцінка	Критерії оцінювання
Відмінно «5»	Здобувач бере активну участь у занятті; демонструє глибокі знання, дає повні та детальні відповіді на запитання; бере активну участь у обговоренні проблемних ситуацій, користується додатковою навчально-методичною та науковою літературою; вміє сформулювати своє ставлення до певної проблеми; висловлює власні міркування, наводить доцільні приклади; вміє знаходити найбільш адекватні форми розв'язання суперечностей. Тестові завдання виконані в повному обсязі, всі 100% відповідей на запитання є правильними, відповіді на відкриті питання – повні та обґрунтовані. Здобувач вільно вирішує ситуаційні завдання, впевнено демонструє практичні навички за темою заняття та вірно інтерпретує отримані дані, висловлює власну креативну думку з теми завдання, демонструє творче мислення.
Добре «4»	Здобувач бере участь у занятті; добре володіє матеріалом; демонструє необхідні знання, але дає відповіді на запитання з деякими помилками; бере участь у обговоренні проблемних ситуацій, користується основною навчально-методичною та науковою літературою; висловлює власну думку з теми заняття. Тестові завдання виконані в повному обсязі, не менш ніж 70% відповідей на запитання є правильними, відповіді на відкриті питання - загалом правильні, проте наявні деякі помилки у визначеннях. Здобувач вірно вирішує ситуаційні завдання, але допускає незначні неточності та демонструє більш стандартизовані практичні навички за темою заняття при вірної

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра загальної і клінічної фармакології та фармакогнозії

	інтерпретації отриманих даних, висловлює власну думку з теми завдання, демонструє критичне мислення.
Задовільно «3»	Здобувач іноді бере участь в занятті; частково виступає і задає питання; допускає помилки під час відповідей на запитання; показує пасивну роботу на семінарських заняттях; показує фрагментарні знання понятійного апарату і літературних джерел. Тестування виконано в повному обсязі, не менш ніж 50% відповідей є правильними, відповіді на відкриті питання - не логічні, з явними суттєвими помилками у визначеннях. Здобувач не достатньо володіє матеріалом для вирішення ситуаційних завдань, невпевнено демонструє практичні навички за темою заняття та інтерпретує отримані дані з суттєвими помилками, не висловлює свою думку з теми ситуаційного завдання.
Незадовільно «2»	Здобувач не бере участь у занятті, є лише спостерігачем; ніколи не виступає і не задає питання, незацікавлений у вивченні матеріалу; дає неправильні відповіді на запитання, показує незадовільне знання понятійного апарату і літературних джерел. Тестування не виконано. Ситуаційне завдання не виконано.

Форми і методи підсумкового контролю: залік.

Залік, виставляється здобувачу, який виконав усі завдання робочої програми навчальної дисципліни, приймав активну участь у практичних заняттях, виконав індивідуальне завдання та має середню поточну оцінку не менше ніж 3,0 і не має академічної заборгованості.

САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

- Самостійна робота з рекомендованою основною та додатковою літературою, з електронними інформаційними ресурсами, підготовка до практичних занять; самостійне виконання індивідуального завдання, підготовка презентації для захисту індивідуального завдання.

ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Політика щодо дедлайнів та перескладання:

- Пропуски занять з неповажних причин відпрацьовуються за розкладом черговому викладачу.
- Пропуски з поважних причин відпрацьовуються за індивідуальним графіком з дозволу деканату.
- Перескладання незадовільної оцінки проводиться в дні консультацій і відпрацювань; при дистанційному навчанні – в терміни, визначені й узгоджені з викладачем.

Політика щодо академічної доброчесності:

Обов'язковим є дотримання академічної доброчесності здобувачами, а саме:

- самостійне виконання всіх видів робіт, завдань, форм контролю, передбачених робочою програмою даної навчальної дисципліни;
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Неприйнятними у навчальній діяльності для учасників освітнього процесу є:

- використання родинних або службових зв'язків для отримання позитивної або вищої

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра загальної і клінічної фармакології та фармакогнозії

оцінки під час здійснення будь-якої форми контролю результатів навчання або переваг у науковій роботі;

- використання під час контрольних заходів заборонених допоміжних матеріалів або технічних засобів (шпаргалок, конспектів, мікро-навушників, телефонів, смартфонів, планшетів тощо);
- проходження процедур контролю результатів навчання підставними особами.

За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності:

- зниження результатів оцінювання контрольної роботи, оцінки на занятті, заліку тощо;
- повторне проходження оцінювання (контрольної роботи, заліку тощо);
- призначення додаткових контрольних заходів (додаткові індивідуальні завдання, контрольні роботи, тести тощо);
- проведення додаткової перевірки інших робіт авторства порушника.

Політика щодо відвідування та запізнень:

Відвідування всіх видів аудиторних занять (лекцій, практичних занять) є обов'язковим.

Форма одягу: медичний халат, який повністю закриває верхній одяг, або лікарська піжама, шапочка, маска, змінне взуття.

Обладнання: зошит, ручка, методичні вказівки, альбом.

Стан здоров'я: здобувачі хворі на гострі інфекційні захворювання, у тому числі на респіраторні хвороби, до заняття не допускаються.

Здобувач, який спізнився на заняття, може бути на ньому присутній, але якщо в журналі викладач поставив «нб», він повинен його відпрацювати у загальному порядку.

Використання мобільних пристроїв:

Мобільні пристрої можуть бути застосовані здобувачами з дозволу викладача, якщо вони потрібні для виконання завдання.

Поведінка в аудиторії:

Поведінка здобувачів та викладачів в аудиторіях має бути робочою та спокійною, суворо відповідати правилам, встановленим Положенням про академічну доброчесність та етику академічних взаємин в Одеському національному медичному університеті, у відповідності до Кодексу академічної етики та взаємин університетської спільноти Одеського національного медичного університету, Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату у науково-дослідній та освітній роботі здобувачів вищої освіти, науковців та викладачів Одеського національного медичного університету.